

Elever med särskild begåvning

Definition: Den är särbegåvad som kontinuerligt förvånar både kunskapsmässigt och tillämpningsmässigt genom sin osedvanliga förmåga inom ett eller flera områden, både i skolan och i vardagslivet. (Roland S Persson, professor i pedagogisk psykologi)

Särbegåvning eller särskild begåvning är mer än begåvning/högt IQ. Det är inte nödvändigtvis eleverna med de bästa betygen. Eleverna finns i vilken skola som helst, bara medvetenheten finns för att synliggöra dem. Detta blev uppenbart för de lärare i Enköping som i samarbete med Uppsala universitet deltagit i en forskningscirkel.

Först på senare år har medvetenheten runt dessa elever och deras behov av utmaningar och stimulans i undervisningen fått mera utrymme. Forskningen visar att det är viktigt med tidiga insatser för eleverna eftersom skolproblematik kopplat till understimulering kan komma till uttryck redan hos 7 till 8-åringar, även i åldrar yngre än så. Forskarna är överens om att denna grupp av elever riskerar att fara illa i skolsystemet med vantrivsel och skolavbrott som följd. (Camilla Björk-Åman, universitetslärare, Åbo Akademi; Roland S Persson Socialmedicinsk tidskrift 2/2014;

Skollagen 2010:800, 3 kap, 2 § är tydlig. "Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshem ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling....." Lagen förutsätter inte att en elev har en diagnos för att få en anpassad undervisning. Det är snarare varje elevs rätt. I samma paragraf står det "Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling" (Lag 2018:1098)

Problem är vanligen kopplade till särbegåvning: Bristande stimulering leder till motivationsbrist. En del elever underpresterar för att "passa in", skolvägran/hemmasitteri är överrepresenterat i gruppen. Psykiskt illabefinnande med ångest och till och med självmordstankar är inte ovanligt

---

då dessa elever ofta känner sig utanför och ibland udda. Samarbetssvårigheter uppstår ofta då eleverna uppfattas vara så mycket snabbare än klasskamraterna och frustration uppstår då övriga "inte hänger med". Flickorna har en tendens att göra sig osynliga medan pojkarna kan bli utåtagerande.

För att höja de särbegåvade barnens motivation finns tre etablerade strategier: Acceleration, tolerans och kunskap hos skolans personal. Dessa är mer ingående beskrivna i SKR:s Handlingsplan: *Särskilt begåvade elever*. I intervjuer med särbegåvade elever har det framkommit att den enskilda lärarens stöd och förståelse är en viktig nyckel till framgång med dessa elever. Därför är kunskapen om hur eleverna upptäcks och undervisas av avgörande betydelse.

Skolan är grunden för framtiden. Vårt skolsystem är fantastiskt: Efter förmåga, inte av börd eller föräldrarnas ekonomiska ställning, men vi har inte råd att gå miste om vissa elevers förutsättningar för lärande.

Med anledning av ovanstående föreslår jag

- att Sektor Utbildning kartlägger behovet av fortbildning av pedagoger både på förskolan och skolan gällande elever med särskild begåvning,
- att en centraliserad fortbildningsinsats genomförs för pedagoger gällande elever med särskild begåvning med fokus på att hjälpa pedagogerna dels att upptäcka dessa elever i tidig ålder, dels att kunna anpassa undervisningen bättre och hjälpa dessa elever att nå sina mål och att trivas/vilja gå i skolan,
- att en handlingsplan gällande elever med särskild begåvning upprättas som stöd till pedagoger,
- att ett forum bildas för att elever med särskild begåvning och likasinnade barn regelbundet ska kunna träffas.

Margareta Larsson (M), ledamot i kommunfullmäktige

Referenser:

**Sikta mot stjärnorna,Handledning och handlingsplan, Lovisa stad Finland,
<https://www.peda.net>**

**FoSam Rapport 2020:2, Undervisning utifrån särskild begåvning, Uppsala universitet;
<https://www.forumforsamverkan.uu.se>**

**<https://www.Skolverket.se>, Särskilt begåvade elever. Stöd och inspiration för att
arbeta med särskilt begåvade elever.**

Sveriges kommuner och regioner, SKR. Handlingsplan särskilt begåvade elever 2016

**Särskilt begåvade elever. Pedagogens utmaning och möjlighet (Mona Liljedahl, leg
gymnasielärare och specialpedagog. Gothia förlag 2017**

Roland S Persson Socialmedicinsk tidskrift 2/2014;
